

הלכות שבת – שיעור 18 מלאכת בורר – חלק ב'

אין בורר אלא בתערובת

שני מינים שאינם מעורבים זה בזה אלא מונחים זה לצד זה, אינם מוגדרים כתערובת, ומותר לסלק מין מחבירו (תרומת הדשן נז, ביה"ל שיט ג ד"ה לאכל, מלשון הפוסקים, חזו"ע שבת ד עמ' קפ).

בפוסקים כתוב שהחלטה האם המינים שלפנינו נחשבים כמעורבים זה בזה או כמונחים זה לצד זה תלויה בנראות שלהם, בדעת בני אדם (שיודעים את המושגים ההלכתיים) שהרי ברור לכל שספרים המונחים על מדף אינם נחשבים כמעורבים זה בזה, אלא כל אחד מונח במקומו לצד הספר שלידי. לעומת זאת כשיש הרבה משחקים קטנים על הרצפה, גם אם הם לא נוגעים אחד בשני, ברור שלא כל אחד מונח בפני עצמו, אלא אחד משפיע על השני והם נראים מעורבים (הגר"ש"ז אויערבך ששי"כ ג סוף הערה ז, הגר"ש ואזנר מבית לוי ו עמ' מא, וראה אולי"צ ב לא א).

ג' מרכיבים למושג תערובת

- סדר הנחת המינים המרכיבים את התערובת ומרחקם זה מזה.
- גודל המינים צורתם וחזותם, אם ניכרים בפני עצמם.
- כמות מרכיבי התערובת אם מעטים או רבים.

דוגמאות

כלים הנשארים על השולחן לאחר הסעודה, צלחות, כוסות סכו"ם ובקבוקים, אינם נחשבים תערובת בחזות עין האדם, ולכך מותר להוריד מהשולחן כל מין בנפרד (הגר"ש ואזנר מבית לוי ו עמ' מא, הגר"נ קרליץ ארחות שבת ג יח).

אומנם, כאשר אין כל מין מסודר בפני עצמו אלא נראה בעין כמעורב זה בזה, החמירו הפוסקים שאף אם המינים המעורבים גדולים וניכרים בפני עצמם, כגון שני מיני דגים המעורבים זה בזה בצלחת ההגשה, מוגדר הדבר כתערובת ואסור לברור אחד מהשני (בית יוסף בשם תרומת הדשן נז, רמ"א שיט ג, משנ"ב יד).

צלחת שיש על גבה שאריות אוכל וסכו"ם סמוכים זה לזה כפי שמצוי בסיום הסעודה, אין הסכו"ם נחשב כמעורב בשאריות האוכל, לפי שסכו"ם ופסולת חלוקים לגמרי ואינם דומים כלל ואין העין רואה אותם כמעורבים (ארחות שבת ג כא).

ברירת דבר מוצק מתוך משקה

גדול מותר: דבר גדול המונח בתוך משקה לא נחשב למעורב ומותר להוציאו מהמשקה ללא תנאי היתר ברירה.

הלכות שבת – שיעור 18 מלאכת בורר – חלק ב'

כגון חתיכת בשר המונחת בתוך רוטב, קוביות קרח בכוס מים, או מלפפונים בקופסת שימורים במי חומץ ומלח, וכן אגוז או פקק שצף על פני משקה, מותר להפרידם מהמשקה שנמצא בתוכו ואינו בכלל בורר, כיון שעומד בפני עצמו ולא נחשב מעורב (שביתת השבת באר הרחובות כה, ששי"כ ג ד כ, חזו"ע שבת ד עמ' רל).

קטן שקוע אסור: אך דבר קטן שמונח בתוך משקה, אם שקוע בתוכו כגון גרעיני לימון בתוך משקה, הסכמת הפוסקים לאסור שנחשב הדבר לתערובת.

קטן צף מותר: אך אם אינו שקוע בתוכו אלא צף, כגון זבוב שצף על המשקה נחלקו הפוסקים אם נחשב תערובת; והסכמת רוב הפוסקים שנחשב תערובת ואסור להוציאו אלא אם יוציא עמו מעט משקה, ומאידך דעת הגר"ע יוסף שהמקל להוציאו אף בלא מעט משקה יש לו על מה שיסמוך, אך טוב להחמיר, (משנ"ב שיט סא, ביה"ל טז ד"ה אלא, בא"ח בשלח יב, אול"צ א כז, ב מז כב. חזו"ע שבת ד עמ' רלב רלה רלו).

פסולת הנמצאת בשולי הכלי: משקה שמעורב בו פסולת או מיני מאכל ששקעו לתחתית הכלי כדוגמת יין ששקעו שמריו לשולי הכלי, מותר לערות המשקה לכלי אחר כדי להפרידו מהפסולת או מהמאכל שבתוכו ואפי' בעזרת מסננת, כל עוד אינו מגיע למקום הפסולת, שהרי אינו בורר בכך כלום לפי שלא הגיע עדיין למקום התערובת, וכל אחד עומד לעצמו במקום נפרד. ברם כאשר המשקה הוא בגובה הפסולת והמאכל שבתוכו, נחשב מעורב יחד, ואסור לו להוריק את המשקה לכלי אחר משום איסור בורר (שו"ע שיט יד, משנ"ב נה סב, חזו"ע נג ד"ה ט"ז, אול"צ ב לא יא).

קופסאות שימורים של טונה או תירס וכיו"ב (דברים קטנים שאינם נכרים בפני עצמם), מותר להסיר את המים והשמן שמעל הטונה והתירס, כל שלא הגיע למקום בו גובה הנוזל שווה למאכל ומעורבים יחד, שכשהגיע למקום זה בו הם מעורבים אסור להוציא הנוזל מהם משום בורר, אלא יוציא אותם יחד עם הנוזל (ששי"כ ג כ).

תערובת שכבות: זה מעל זה דנו הפוסקים אם שייך איסור בורר, ומכונה באחרונים בשם 'תערובת שכבות', דוגמא לדבר ערימת בגדים המנוחים זה על זה, או פרוסות נקניק מכמה מינים המנוחים זה על זה, או פסולת המונחת על גבי האוכל.

ומסקנת הפוסקים בזה, לענין פסולת גמורה המונחת על האוכל אע"פ שאין היא מעורבת בו אלא מעליו, נחשב לתערובת, לפי שעצם הדבר שאינו מסודר כל מין בפני עצמו נחשב לתערובת, ויש בהסרת הפסולת איסור בורר, לפי שמתייפה האוכל על ידי הברירה.

אך בשני מיני מאכלים או שני מיני כלים, אם מטרתו בהסרת המין העליון לצורך עצמו להניחו לאחר זמן אסור משום בורר וכנ"ל בפסולת, אך אם אין כוונתו בהסרת המין העליון אלא כדי להגיע למין התחתון אין בזה איסור בורר (עולה מדברי הביה"ל שיט ג ד"ה לאכול, משנ"ב טו, כה"ח כה, ששי"כ ג ד וראה הערה י, חזו"ע שבת ד עמ' קפ).

הלכות שבת – שיעור 18

מלאכת בורר – חלק ב'

בורר דרך אכילה

איסור בורר הוא רק אם ההפרדה נעשית **כדרך הבוררים בחול** שמתעסק בתיקון והכשרת התערובת, אך אם ההפרדה נעשית **כדרך אכילה**, שאינו מתעסק בתיקון התערובת אלא באכילה, אינו בכלל מלאכת בורר, אלא צורת אכילה ומותר.

שלושה תנאים לברירה דרך אכילה

- **אוכל מתוך פסולת**: שיברור ויפריד את האוכל מתוך הפסולת, ולא את הפסולת מתוך האוכל.
- **ביד**: שברירת האוכל תעשה בידו, ולא בעזרת כלי המיועד לברירה.
- **מיד (לאלתר)**: שיברור את האוכל לשם שימוש מידי, למעט ברירה לשם שימוש לאחר זמן.

וכל שלא התמלאו שלשת התנאים אין זו דרך אכילה אלא דרך ברירה ותיקון, ואסורה הפרדה זו מהתורה (משני"ב פתיחה לסי' שיט).

אוכל מתוך פסולת

הגדרת פסולת ואוכל/ שני מיני מאכלים: כבר התבאר, שהמושג 'אוכל ופסולת' נאמר גם בשני מיני מאכלים הראויים לאכילה, וכן בשני מיני כלים שייך המונח 'אוכל ופסולת' וכני"ל בפתיחה; הגדרת 'אוכל' הוא אותו שרוצה להשתמש בו עתה, והגדרת 'פסולת' הוא אותו שאינו רוצה להשתמש בו עתה אלא להשאירו לאחר זמן, ולכך אסור לברור את אותו שאינו צריך עתה, אף אם כוונתו להשתמש מיד במין השני שנשאר.

דוגמה: כאשר יש לפניו תערובת של בוטנים ושקדים, וכעת רוצה לאכול את השקדים ולהניח את הבוטנים לאחר זמן, לא יברור את הבוטנים אף אם דעתו לאכול מיד את השקדים, שמאחר שאינו חפץ כעת בבוטנים נחשבים לפסולת, ונמצא בורר פסולת מתוך אוכל שאסור אפי' אם כוונתו לאכול את הנשאר מיד, אלא יברור את השקדים אותם חפץ לאכול מיד ויאכלם (שו"ע ורמ"א שיט ג, משני"ב יב, ביה"ל ג ד"ה ומניח, כה"ח כב כג, בא"ח בשלח ב, חזו"ע עמ' קפ)¹.

בשיעור הבא נבאר בס"ד את המושג ברירה דרך אכילה.

¹ כאשר בורר את המין שאינו חפץ ונותנו לחבירו כדי שיאכלו לאלתר, אף שיעקר כוונתו להוציא מין זה מהתערובת מותר, כיון שחברו אוכלו מיד (הגרש"ז אויערבך ששי"כ ג הערה יד, חזו"ע שבת ד עמ' קפח).